

ik niets dat duidelijk op deze actie duidt: het verschijnen en verdwijnen van de Spaanse vloot voor Vlissingen (6 april) valt te vroeg om onze galei erin te passen. Over Zierikzee niets. De termen waarmee de scheepstypen worden aangeduid dienen nader bezien te worden – de rekening bevat m.i. veel materiaal dat voor maritieme historici interessant is.

5) *Jacobus Maior* (nl. natu) = de Meerdere = de Oudste is de broer van de apostel Johannes, zo genoemd ter onderscheiding van *Jacobus Minor*, de Mindere, de Jongere, de auteur van de Brief van Jacobus uit het Nieuwe Testament. In J.M.M. Timmers, *Christelijke symboliek en iconografie*⁴, Haarlem 1981, p. 266, wordt St. Jacob als pelgrim afgebeeld, met de staf in de hand en te voet.

6) In *Oude huizen van Rotterdam*: 130 penteekeningen door Johan Briedé, met geschiedkundige aantekeningen van dr E. Wiersum, gemeente-archivaris van Rotterdam, en een bijschrift van Jac. van Gils, architect, Brusse, Rotterdam 1915, beschreven op p. 68 en afgebeeld op p. 70. In Rotterdam kende men in 1366 een St. Jacobsbroederschap, Hazewinkel a.w. I, 94. De St. Jacobsstraat vindt men, zegt Wiersum, reeds in 1426 genoemd.

7) '... et ne super hoc detur locus dubitationi, et vos et Sarraceni videbitis me constanter in equo albo dealbata grandi specie maximum vexillum album deferentem'. Zo geciteerd in *Bibliotheca Sanctorum* VI, kolom 376; waar ook de woorden des konings: 'Adiuva nos, Deus, et Sancte Jacobe'. Nog bijv. Stadtler-Ginal, *Vollständiges Heiligen-Lexicon*, reprint Hildesheim-New York, III (1975), 104 v. Beide verwijzingen dank ik aan prof.dr C.C. de Bruin.

8) J.H. Kernkamp, Feestelijk ceremonieel op de Schelde (1648), in: bundel dr D. Grosheide, *Uit bibliotheektuin en informatieveld*, Utrecht 1978 (red. H.F. Hofman e.a.), ziet, p.70, op het schilderij van Bonaventura Peeters de O. in Het Prinsenhof te Delft, inv. nr S 99, aan het regeringsvaartuig, waarop zich o.l.v. de graaf van Peñaranda de Spaanse delegatie voor de vredesonderhandelingen in Münster bevond, rode vlaggen en 'n rode wimpel; op de vlag op het achterschip een ruitersfiguur en op die aan de nok van de spriet een Madonna met kind. Voor die ruitersfiguur van 1648 stel ik Sint Jacob te paard kandidaat. Voor 1572: Erasmus stond dus, hiërarchie moet er zijn, op het achterschip, zoals in 1597/98; Jan Claeszoon sneed later voor schepen, die bij Haarlem en Leiden in actie kwamen, 'zeeridders', zegt dr Moquette: Protestantse broers van Sint Jacob te paard!

9) Zie het slot van *Peregrinato religionis ergo* in bijv. de vertaling van Craig R. Thompson, *The Colloquies of Erasmus*, Chicago-London, 1965, p. 312.

10) Zo noemde de geestelijke, die de soldaten aanvuurde op hem te schieten, Erasmus blijkens het *Diarium* (Dagboek) van Arent van Buchell, zie de tekst op de afbeelding in mijn *Erasmus en Rotterdam*, 1969, tegenover p. 17 = *Florislegium*, Bloemlezing uit mijn *Erasmiaanse*, Rotterdamse en andere opstellen, Brill/dr W. Backhuys, Leiden 1982, p. 35 (verder ER en FL).

S.W. Bijl, *Erasmus in het Nederlands tot 1617*, Leiden 1978, p. 229, stelt ten onrechte dat, wanneer Cornelis van Ghistele 'haereticus' en 'haeresiarcha' vertaalt met 'een kettere, een luteriaen', deze woorden als synoniemen worden gebruikt. Luteriaen is, blijkens het griekse 'haeresiarcha', te verstaan als 'aartsketter', 'aanvoerder van kettters'.